

Одлучни да заједно допринесу увођењу европских стандарда у медијску праксу Босне и Херцеговине;

Увјерени да су принципи међународних, професионалних конвенција и кодекса, те нови нормативно-правни документи који регулишу статус и функције јавних електронских емитера у БиХ, довољан садржајни оквир за утврђивање правила понашања и сагласни да је, слиједом позитивних искустава у дјеловању јавних медијских сервиса у развијеним земљама, потребно установити заједничке уређивачке принципе и оквире професионалног рада новинара јавних сервиса у БиХ, Управна тијела, руководства и запослени Јавног радиотелевизијског сервиса Босне и Херцеговине, Радиотелевизије Федерације Босне и Херцеговине и Радиотелевизије Републике Српске доносе

УРЕДИВАЧКИ ПРИНЦИПИ

ЈАВНОГ РАДИОТЕЛЕВИЗИЈСКОГ СИСТЕМА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Ове смјернице и принципи у основи говоре о стандардима којих се руководства, уредници и запослени јавних емитера у БиХ треба да придржавају како би боље разумјели и извршавали своју мисију служења јавности. Но, принципи не чине квалитет програма. Она су само водич за руководства и запослене, а квалитет програма постиже се сталном професионалном обуком и посвећеношћу послу.

1. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

1.1. Емитери Јавног радиотелевизијског система у БиХ својим програмима служе јавности. Јавни радиотелевизијски сервис БиХ, Радиотелевизија Федерације БиХ и Радиотелевизија Републике Српске своје медијске функције остварују у оквиру Јавног радиотелевизијског система Босне и Херцеговине. Њихов задатак је информисати грађане, али и омогућавати јавне дебате у којима се профилишу циљеви и интереси демократске јавности. Имају обавезу промовисати историјске и садашње националне, културолошке и религијске, економске, регионалне и друге позитивно вредноване карактеристике Босне и Херцеговине.

За свој рад и укупно медијско дјеловање ови емитери једино су одговорни јавности. Чињеница да грађани плаћају претплату, из које се финансира функционисање јавних ртв-сервиса у Босни и Херцеговини, потенцира узајамност дјеловања и међусобног уважавања босанскохерцеговачке јавности и јавних емитера.

Начела јавних емитера заснована су на општим професионалним стандардима, прописима и правилима Регулаторне агенције за комуникације (ЦРА), те на Закону о основама Јавног радиотелевизијског система у БиХ и истоврсним ентитетским законима, а подразумеивају се и обавезе из интерних аката.

Јавни емитери дужни су обезбиједити разноврсне и избалансиране радијске и телевизијске програме, што важи и за садржаје који се пласирају путем Интернета, телетекста и других савремених поступака за ширење информација. Програми морају задовољавати високе етичке стандарде и стандарде квалитета медијских жанрова у којима се они исказују.

Програми ће уважавати достојанство особа и група као и посебности по којима се међусобно разликују.

Програми јавних сервиса промовишу Ијудска права и демократске слободе, друштвену правду, толеранцију и разумијевање међу припадницима заједнице.

1.2. У програмима јавних емитера заступљени су информативни, образовни, документарни, културни, религијски, забавни, спортски и дјечији садржаји. Јавни сервиси самостално, или њихове заједничке продукције, требају да буду креативни стуб свих облика продукције највишег квалитета. Они су, такође, обавезни да подстичу развој домаћег стваралаштва и домаће продукције у свијету и на локалним нивоима.

1.3. Управна тијела и руководства јавних емитера у свом дјеловању, и при изради планских докумената подржаваће увођење нових технологија како би медији јавних сервиса могли да извршавају своје задатке према јавности тежећи да буду лидери и у процесима техничко-технолошког осавремењивања.

1.4. Запосленици јавних емитера ће уређивати и производити програме у складу с највишим професионалним критеријима. Они ће штитити слободу медија и право на коментарисање и критику. Њихова лична опредјељења, или припадност појединим друштвеним групама не смију утицати на њихову објективност у извјештавању. У тим случајевима запослени је дужан да упозна руководство, односно уредништво/уредника.

Уредници и уредничка тијела ће поштивати стваралачке и умјетничке слободе новинара и аутора у оквирима ових смјерница.

Уређивачка политика јавних емитера, те уредници, новинари и аутори морају бити независни од интереса политичких странака, политичке власти и њених носилаца, као и друштвених група. Програми јавних емитера засниваће се на демократским начелима која представљају све дијелове друштва.

1.5. Јавни емитери дужни су да преносе сједнице или дијелове сједница парламената када та тијела на дневном реду имају законе и одредбе од изузетне важности за цјелокупну јавност. Такође ће преносити оснивачке сједнице, те сједнице на којима се именују или допуњавају владе. Јавни емитери имају посебне обавезе у праћењу предизборних и изборних активности. Обавеза им је и поштивање правила која у тим приликама доносе надлежна друштвена тијела.

Коначну одлуку о избору и начину праћења сједница парламената, изборних активности и догађаја за које најшира јавност показује интерес, доноси уређивачки тим емитера.

Они ће преносити и културне, спортске и друге догађаје за које најшира јавност показује интересовање.

1.6. Коначно, емитери РТРС, РТВ Ф БиХ и Ј РТВ С БиХ радиће заједно и подржаваће једни друге у оквиру Јавног Радиотелевизијског система Босне и Херцеговине.

Професионални стандарди уредника и новинара

У остваривању основних програмских начела новинари и уредници јавних емитера поштиваће сљедеће професионалне стандарде:

2. Непристрасност

Непристрасност је кључна вриједност јавних емитера и ниједна програмска област није изузета. Непристрасност не значи апсолутну неутралност о сваком медијском садржају, нити је нужно сваком мишљењу пласираном у програму супротставити друкчије мишљење. Информативно-политички програм треба да има слободу да испитује било коју тему све док за то постоје уређивачки разлози. Али, када се износе супротстављена мишљења, не смију се погрешно или искривљено интерпретирати. Наша обавеза и циљ јесте правити програме који су правични, засновани на тачности и вјеродостојности чињеница.

Информативни програми треба да понуде гледаоцима и слушаоцима садржаје са довољно чињеница и на уравнотежен начин, тако да они могу формирати сопствено мишљење.

Програмска репутација тачног и непристрасног информатора је оно чему запосленици јавних сервиса морају тежити и на чему јавни сервис граде свој кредибилитет пред јавношћу.

2.1. Лично мишљење

Уредници, водитељи, новинари и друго особље медија из састава ЈС-а БиХ могу у тим улогама изражавати само професионална расуђивања, али не и она која проистичу из њихових политичких или других личних одређења.

У информативно-политичким емисијама мора постојати јасна разлика између коментара и чињеница. Кад су све релевантне чињенице тачно и непристрасно утврђене, аутор може да изрази професионалну процјену догађаја, али не и лично мишљење.

У случајевима када је програм креиран тако да нуди лично мишљење специфичне особе или групе, тада природа тог програма мора бити унапријед објашњена аудиторијуму. Уредници треба да се побрину да такви програми не интерпретирају погрешно супротстављена мишљења и да одржавају стандарде тачности. Не приличи особљу Јавног радиотелевизијског система Босне и Херцеговине да представљају програме који садрже њихово лично мишљење.

2.2. Правичност

Сви програми ових емитера треба да се заснивају на принципима правичности и отворености.

Према учесницима се треба односити искрено и с поштовањем. Уредници и/или водитељи обавезни су своје саговорнике и госте емисија претходно упознати с природом, циљевима и намјерама разговора/емисије, док за изјаве дјете треба имати одобрење њихових родитеља, односно старатеља.

Учесници су обавезни да поштују норме културе дијалога и да буду искрени и вјеродостојни у својим исказима. Сваки појединац или организација има право одбити да учествује у програму. Али, када је аудиторијуму нејасно зашто се учесник или организација није појавила, разлози њиховог изостанка треба да буду објашњени.

За све учеснике програма, као и за новинаре, вриједи принципи Смјерница, посебно она која се односе на поштивања људских права и слобода, те на права грађана која им гарантује Устав и закони Босне и Херцеговине, односно уставни ентитета.

2.3. Тачност података

Сви програми ових емитера морају бити засновани на тачности података. Основ овог принципа јест детаљно истраживање чињеница о догађајима. Стога, кад год је то могуће, новинари и сви други ствараоци програма треба да прикупљају информације из прве руке, тако што ће бити на мјесту догађаја или - уколико то није могуће ♦ настојати да се до вјеродостојних чињеница дође путем разговора са онима који су присуствовали самом догађају. Ради постизања максималне поузданости информација о догађајима о којима јавни емитери немају властити извјештај, вијест не би требало да буде емитована уколико није потврђена из најмање два извора.

Није довољно само имати коректне чињенице. За јавне емитере од велике је важности да се избјегава свака врста претјеривања. Језик који се користи мора представити чињенице на једноставан и лако разумљив начин и не смије сугерисати недостатак објективности, нити промовисати одређени став.

Када се објави нетачна чињеница, треба признати јасно и отворено почињену грешку и што прије је исправити.

2.4. Извори и повјерљивост

Када је год то могуће, извор информације треба да буде наведен, али новинар и уредништво имају право у одређеним околностима задржати у тајности идентитет извора или учесника. Новинарство у медијима јавних емитера може претрпјети штету уколико особе које пружају информације под условом да остану неоткривене, у неком тренутку буду идентификоване. Стога, у ситуацијама кад се договарају о повјерљивости, новинари и уредници јавних емитера треба да пажљиво размотре могуће последице и о томе затраже сагласност пословодства.

2.5. Архивски материјал

Уредници и новинари обавезни су јасно нагласити када се користи архивски материјал, било претходном најавом у радио-емисијама или текстом на тв-екрану.

3. Пристојност и уљудност

Јавни емитери ће у својим програмима поштовати општеприхваћене стандарде о пристојности и уљудности, а водиће рачуна и о обичајним (културолошко-религијским) нормама своје средине, односно средине о којој или из које се извјештава. Не смије се користити никакав програмски садржај који би могао подстаћи појединце или групе на

насиље, неред и мржњу. Није допуштена употреба језика који би могао значити увреду појединца или било које друштвене групе. У том циљу јавни емитери неће публиковати никакав садржај који, кориштењем предрасуда или стереотипа, дискриминише појединце или групе. Неће се емитовати никакав материјал који би могао провоцирати или подстаћи на дјела против основних права и грађанских слобода појединаца.

4. ИЗВЈЕШТАВАЊЕ О Насиљу и криминалу

Јавни емитери неће емитовати садржаје који би могли подстицати на насиље или јавне nerede. У извјештавању о догађајима који садрже насиље треба пронаћи равнотежу између потребе цјеловитог информисања јавности о самом догађају и опасности од излагања штетном дјеловању оних који слушају или гледају емисије. При одлучивању о емитирању сцена с насиљем, уредници треба да воде рачуна о времену емитовања таквих прилога узимајући у обзир доб слушалаца/гледалаца. Посебну пажњу треба посветити заштити дјете и других друштвених група осјетљивих на такве садржаје. Ако ће извјештај о одређеном насилном инциденту бити укључен у програм, уредници морају водити рачуна о томе да тај материјал буде примјерен програмској оријентацији и његовом аудиторијуму.

Јавни емитери неће емитовати садржаје који би могли подстицати криминал или криминалне активности. У извјештавању о кривичним активностима треба имати на уму да се сви оптужени сматрају невиним, док се не докаже њихова кривица. Чланови породице оптужених или осуђених лица се сматрају невиним осим ако их суд не окарактерише друкчије, и не смију бити предмет непотребног медијског фокусирања. Стога ће се избјегавати довођење у везу са оптуженим за кривично дјело или успутно спомињање чланова породице, сарадника или пословног партнера ако не постоји јасан доказ о њиховој умијешаности.

У извјештавању о кривично-правним стварима од посебног је значаја да се новинари ограниче на чињенице које је могуће провјерити и/или званичне изјаве. Ако и даље постоји недоумица о чему се може извјештавати, треба тражити правни савјет.

5. ИЗВЈЕШТАВАЊЕ О Тероризму и државној безбједности

У извјештавању о тероризму улога јавних емитера је да кажу истину брзо, тачно и одговорно избјегавајући нагађања. У таквим ситуацијама професионална одговорност исказује се и у избору језика који неће подстицати панику, непријатељско расположење, одмазду или било какве негативне пориве према одређеним групама или појединцима.

У извјештавању о терористичким инцидентима, информације и извјештаји треба да се искључиво ограничавају на доступне и провјерене чињенице избјегавајући сугерисање узрока догађаја и њиховог контекста прије него што се о томе изјасне службени органи (полиција, суд, надлежне институције).

6. Сукоб интереса

Јавни емитери граде углед код свог аудиторијума путем програма у које аудиторијум има повјерења. Вањске активности запосленика, посебно уредника и креатора програма, као и активности њихових породица или сарадника не смију ни на који начин утицати на програмске садржаје јавних емитера. Аудиторијум не треба имати никакав разлог да сумња у непристрасност и високе стандарде јавних емитера.

6.1. Информативно политички програм

У погледу медијског праћења догађаја и токова у економији, новинари јавних сервиса неће извјештавати о пословним активностима чланова своје породице, као ни о пословним аранжманима у којима сами учествују.

Новинари и уредници не могу извјештавати, односно одлучивати о прилозима и програмима који су повезани с активностима политичке или неке друге интересне групе којој сами припадају, односно с којом су директно, путем породичних или осталих блиских веза повезани.

6.2. Лична корист

Ниједан запосленик неће користити своју позицију у јавном сервису да би остварио корист било које врсте. Недопустиво је остварити било какву личну корист, те корист за породицу или пријатеље од организација или особа с којима се сарађује у име јавних емитера.

6.3. Политички ангажман

При одлучивању о томе да ли постоји сукоб интереса због политичког ангажмана запосленика јавних емитера, надређени треба да узимају у обзир ниво његове политичке ангажованости, природу посла који обавља и степен његовог учествовања/одлучивања у креирању програма.

6.4. Иступи у јавности

Запосленици јавних емитера не могу, без претходног одобрења надређених, иступати у другим медијима о питањима која се односе на пословање и односе унутар јавних емитера.

6.5. Спонзорство

Спонзорисање информативно-политичких програма није допуштено, док у другим програмским областима спонзорисани садржаји морају бити јасно обиљежени и препознатљиви.

Није допуштен било какав утицај спонзора на садржину програма.

7. Независност

Ниједна друштвена група, орган власти, политичка партија, владина или невладина организација, као ни појединац без обзира на своју друштвену улогу и позицију, не

може имати привилеговани положај у програмима јавних радиотелевизија у БиХ. Учесници емисија и програма не могу одређивати услове учешћа у програмима јавних сервиса, укључујући дужину наступа, избор других учесника и сл. Руководство, уредници и новинари јавних емитера морају имати потпуни надзор над својим програмима.

8. Различитост

У програмским садржајима јавних радиотелевизија полази се од тога да нема забрањених друштвених тема или недодирљивих јавних особа. Принцип различитости потврђиваће се у програмима који треба да одражавају уставно-конститутивне карактеристике наше земље и њену вишерелигијску и мултикултуралну структуру. У програмским садржајима јавних емитера свим групама које чине босанскохерцеговачку јавност даће се равноправна шанса за пласирање њихових идеја, интереса и ставова. Унутар закона, право изношења својих ставова имају и сви грађани, независно од њихових година, вјеровања, политичке, националне, полне, социјалне или сексуалне оријентисаности. Уредници ће одлучити да ли је иступ/наступ одређене интересне групе, односно појединца у складу с програмском оријентацијом јавног емитера и да ли доприноси програмима радија или телевизије. Уредници имају обавезу и образложити своју одлуку о одбијању иницијатива и захтјева таквих група/појединаца.

Уважавање принципа различитости одсликаваће се путем:

- отворене и слободне расправе о питањима од јавног интереса;
- поштивања и подстицања плурализма политичких, религијских, културолошких, економских, регионалних и свих других идеја усмјерених ка напретку друштвене заједнице, и
- његовања и развијања свих облика стваралаштва које доприноси друштвеном развоју и успостави прихватљивог система вриједности.

8.1. Осјетљивост

Ствараоци програма уважавају осјетљивост на емитовање шала или хумора на рачун расе, религије, доби, инвалидности, пола или сексуалне оријентације. У тим ситуацијама увијек треба имати у виду да се групе или појединци, на чији рачун су такви садржаји усмјерени, могу осјетити повријеђеним.

9. Право на одговор

Од јавних радиотелевизија се захтијева да омогуће право на одговор увијек када је емитован материјал који неосновано и неправедно доводи појединца у неповољну ситуацију, или уколико право на одговор захтијевају принципи правичности и непристрасности.

Право на одговор загарантовано је и остварује се под сљедећим условима:

Особа или група којима је објављеним прилогом нанесена штета имају право на одговор у року од 15 дана након објављивања таквог прилога.

Одговор може бити у писаној или говорној форми, и то у обиму колико је трајао и програм на који се приговара.

Јавни емитери имају право да уклоне из текста одговора уврједљиве садржаје, као и дијелове који су у супротности са овим смјерницама, али водећи рачуна о томе да се очува смисао и садржајна цјелина одговора.

При погрешно употребљеним чињеницама примјењује се исти принципи као и у случају права на одговор.

10. Завршна одредба

Уређивачки принципи ступају на снагу када их прихвате управна тијела три јавна емитера и верификује Извршна комисија 00 ЈС-а БиХ, у оквиру Јавног радиотелевизијског система БиХ. Након тога обавезан су програмски и професионални документ за сва уредништва, новинаре и остале запосленике у Јавном радиотелевизијском сервису Босне и Херцеговине, Радиотелевизији Федерације Босне и Херцеговине и Радиотелевизији Републике Српске.

Ниједан интерни акт емитера не може, у погледу тумачења и примјене Принципа, бити њима надређен.

Повреда начела из ових смјерница представља тежу повреду радних обвеза.

Ове смјернице могу повремено бити подвргнуте ревизији у свјетлу искустава и измијењених околности.

Уређивачки принципи усвојени су на сједници Извршне комисије, одржаној дана 09.04.2003. године.

Потписници

Предсједник Извршне комисије 00 ЈС БиХ
Пламенко Чустовић

Предсједник Оснивачког одбора ЈС-а БиХ
Јохн Схеарер

Предсједник Управног вијећа
Радиотелевизије Федерације БиХ
Славо Кукић

Предсједник Управног одбора
Радиотелевизије Републике Српске
Данко Ружичић

Генерални директор
Јавног радиотелевизијског сервиса БиХ
Драго Марић

Генерални директор
Радиотелевизије Федерације БиХ
Јасмин Дураковић

Генерални директор
Радиотелевизије Републике Српске
Драган Давидовић